

განგაობადი კონვლიქტი გოლდოვაუი
და გადაადგილები თაჰინუფლება

სოხილანი
საჰანოლიანოზის
ცენტრი

განგრძობადი კონფლიქტი მოლდოვაში და გადაადგილების
თავისუფლება

სოციალური სამართლიანობის ცენტრი

თბილისი, 2023

სტატია მომზადებულია შვედეთის საერთაშორისო განვითარების თანამშრომლობის სააგენტოს (SIDA) და კვინა ტილ კვინას მიერ მხარდაჭერილი პროექტის, „კონფლიქტების ტრანსფორმაციის წახალისება კონფლიქტებთან დაკავშირებული ისტორიის კრიტიკული გადაზრების და ქალთა პერსპექტივების გაძლიერებით“, ფარგლებში.

SIDA და კვინა ტილ კვინა, შესაძლოა, არ ეთანხმებოდნენ აქ წარმოდგენილ მოსაზრებებს. მასალის შინაარსზე პასუხისმგებელია მხოლოდ ავტორი.

ხელმძღვანელი: თამთა მიქელაძე , თეონა ფირანიშვილი

ავტორი: ეთო კოპალიანი

რედაქტორი: მედეა იმერლიშვილი

ყდის დიზაინი: სალომე ლაცაბიძე

აქ მოყვანილი მასალის გადაბეჭდვა, გამრავლება ან გავრცელება კომერციული მიზნით, ორგანიზაციის წერილობითი ნებართვის გარეშე, აკრძალულია.

ციტირების წესი: სოციალური სამართლიანობის ცენტრი, ეთო კოპალიანი, „განგრძობადი კონფლიქტი მოლდოვაში და გადაადგილების თავისუფლება“, 2023

© სოციალური სამართლიანობის ცენტრი

მისამართი: ი. აბაშიძის 12ბ, თბილისი, საქართველო

ტელ: +995 032 2 23 37 06

<https://socialjustice.org.ge/>

info@socialjustice.org.ge

<https://www.facebook.com/socialjustice.org.ge>

განგრძობადი კონფლიქტის პირობებში გადაადგილების თავისუფლება ის ერთ-ერთი კრიტიკული უფლებრივი საკითხია, რომელიც მაღალი პოლიტიკების პირობებში, სამართლებრივ და უფლებრივ რეგულაციაზე მეტად, პოლიტიკური შეთანხმებისა და ვაჭრობის საგნად უფრო იქცა. სოციალური სამართლიანობის ცენტრი შეისწავლის გადაადგილების თავისუფლების უფლებრივ, პოლიტიკურ და სოციალურ განზომილებებს განგრძობადი კონფლიქტის კონტექსტში და წინამდებარე სტატიაში წარმოგიდგინებთ კვლევის ერთ-ერთ ნაწილს, სადაც შესწავლილია გადაადგილებასთან დაკავშირებული გამოცდილება და პრაქტიკები მოლდოვის კონფლიქტის პირობებში.

შესავალი: კონფლიქტის მოკლე ისტორიული მიმოხილვა

1980-იანი წლების ბოლოსა და 1990-იანი წლების დასაწყისში, მოლდოვის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა, საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში მყოფი სხვა რესპუბლიკების მსგავსად, ცენტრისგან ემანსიპაციისა და დამოუკიდებლობის მოპოვებისათვის იბრძოდა. მოლდოვის რესპუბლიკის მოსახლეობაში, პირველი დაპირისპირება ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის რიგებში მყოფი ე.წ. „უნიონისტი“ წევრების ხმამაღალი განცხადებების ფონზე წარმოიშვა, რომლებიც საბჭოთა კავშირის შემადგენლობიდან გასვლის შემდეგ, მხარს უჭერდნენ მოლდოველებისა და რუმინელების გაერთიანებას.¹ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისათვის პრინციპული იყო სახელმწიფო ენის საკითხი. 1989 წელს, მოლდოვამ სამი ახალი კანონი მიიღო ენის შესახებ, რომელთა საშუალებითაც მოლდოვური სახელმწიფო ენად გამოცხადდა, აღიარებულ იქნა მისი ერთობა რუმინულ ენასთან და ოფიციალურად ლათინური გახდა მოლდოვური ენის დამწერლობა.² კანონში, ასევე საგანგებოდ იყო მითითებული რესპუბლიკაში მცხოვრები სხვა ეთნიკური წარმომავლობის მოქალაქეების უფლებაზე, მშობლიური ენა შეესწავლათ, გამოეყენებინათ და განეცხადებინათ.³

უმცირესობათა ჯგუფები, რომლებიც არ საუბრობდნენ მოლდოვურ და რუმინულ ენებზე, სახელმწიფო ენასთან დაკავშირებულ ამ რეფორმებს დაუპირისპირდნენ. მოლდოვის რუმინეთთან გარდაუვალი გაერთიანებისა და სხვა უმცირესობათა ჯგუფების ინტერესების დაჩაგვრის შიში, განსაკუთრებით გაძლიერდა მოლდოვის რუსულენოვან მოსახლეობაში, რომლებიც ძირითადად დნესტრისპირეთის რეგიონში იყვნენ დასახლებულები. პოლიტიკური ლიდერების დახმარებით, დაიწყო მასობრივი გამოსვლები რუსული ენის ოფიციალური გამოყენების უფლებისა და მოლდოვურთან ერთად, მისი სახელმწიფო ენად

---

¹ შამუგია ვ., დნესტრისპირეთის კონფლიქტი. ისტორიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაცია. ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი. 2019. 55. ხელმისაწვდომია: <https://digitallibrary.tsu.ge/book/2021/apr/dissertations/shamugia-disertacia.pdf>

² Vahl, Marius; Emerson, Michael, Moldova and the Transnistrian conflict. JEMIE - Journal on ethnopolitics and minority issues in Europe, 1, 5. ხელმისაწვდომია: https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/6196/ssoar-jemie-2004-iss_1-vahl_et_al-moldova_and_the_transnistrian_conflict.pdf?sequence=1&isAllowed=y&inkname=ssoar-jemie-2004-iss_1-vahl_et_al-moldova_and_the_transnistrian_conflict.pdf

³ იქვე.

ადიარებისთვის.⁴ გარდა ამისა, დნესტრისპირეთის მოსახლეობაში მძლავრობდა საბჭოთა კავშირის შენარჩუნებისა და სოციალისტური ღირებულებების დაცვის ტენდენციები.⁵

ასევე გააქტიურდნენ მოლდოვის რესპუბლიკის სამხრეთ რეგიონში მცხოვრები ეთნიკური გაგაუზები, რომლებიც საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში დამოუკიდებელ ავტონომიურ ერთეულად შესვლას მოითხოვდნენ. 1989 წლის 12 ნოემბერს გაკეთდა განცხადება გაგაუზების საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის შექმნის შესახებ, რომელიც მოლდოვის სსრ-მ, მალევე, ანტიკონსტიტუციურად გამოაცხადა. თუმცა გაგაუზი პოლიტიკური ლიდერები არ წყვეტდნენ ბრძოლას საკუთარი პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად. დნესტრისპირეთის რეგიონში მცხოვრები რუსულენოვანი მოსახლეობის პროტესტიც მოლდოვის რესპუბლიკის შემადგენლობიდან გასვლისა და საბჭოთა კავშირში, ცალკე რესპუბლიკის ფორმით არსებობის სურვილში გადაიზარდა.⁶ 1990 წლის 23 ივნისს, მოლდოვის სსრ-მ მიიღო დეკლარაცია სუვერენიტეტის შესახებ, რაც, თავის მხრივ, გულისხმობდა მოლდოვის რესპუბლიკის შიგნით, ეროვნული კანონების უპირატესობის ადიარებას საბჭოთა კავშირის კანონებთან შედარებით. საპასუხოდ, გაგაუზებისა და დნესტრისპირეთის რეგიონში თვითგამოცხადებული გაგაუზებისა და დნესტრისპირეთის მოლდოვური რესპუბლიკა (PMR) შეიქმნა,⁷ რომელიც მოლდოვის რესპუბლიკის მიერ ანულირებულად გამოცხადდა. 1991 წლის მოსკოვის პუტჩისა და საბჭოთა კავშირის პრეზიდენტის - მიხეილ გორბაჩოვის გადაყენების შემდეგ, მოლდოვის რესპუბლიკამ დამოუკიდებლობა გამოაცხადა, ხოლო დნესტრისპირეთის მოლდოვურმა რესპუბლიკამ (PMR) მხარი დაუჭირა საბჭოთა კავშირის შემადგელობაში, მოლდოვისგან დამოუკიდებლად ყოფნას. ეტაპობრივად, შეიარაღებული ფორმირებები იკავებდნენ პოლიციის, ადმინისტრაციული ორგანოების, სკოლების, რადიოსადგურებისა და გაზეთების შენობებს. არეულობის ფონზე, 1992 წლის 28 მარტს, მოლდოვაში საგანგებო მდგომარეობა გამოცხადდა, თუმცა ძალადობრივი დაპირისპირებები სპორადულად მაინც გრძელდებოდა.

არეულობის ფონზევე, 1992 წლის 19-21 ივნისს, შეიარაღებულ სამხედრო დაპირისპირების შედეგად, სეცესიონისტებმა კონტროლი დაამყარეს დნესტრის მარჯვენა მხარეს განლაგებულ ქალაქ ბენდერიზე და მოლდოვური ქვედანაყოფები ტერიტორიიდან განდევნეს. გადამწყვეტი აღმოჩნდა რუსული მე-14 არმიის მხარდაჭერა შეიარაღებული დაპირისპირების პროცესში, რომელიც მდინარე დნესტრის მარცხენა სანაპიროზე იყო განლაგებული.⁸ მე-14 არმია, რომელიც დაახლოებით 10.000 ჯარისკაცს აერთიანებდა, 1992 წელს რუსული ძალების ორგანიზებულ ჯგუფად (OGRF) გადაკეთდა, რომელიც შემდგომში მცირდებოდა.

---

⁴ იქვე.

⁵ Transnistrian Conflict., OSCE Mission [ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/3/42308.pdf>]; ასევე, Thomas de Vaal, Uncertain Ground, Carnegie Europe, 39.

⁶ იქვე.

⁷ იქვე.

⁸ იქვე.

1992 წლის 21 ივლისს, რუსეთის ფედერაციასა და მოლდოვის რესპუბლიკას შორის, კონფლიქტის მშვიდობიანი გზებით მოგვარების მიზნებისათვის, ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმება დაიდო.⁹ ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმებით, მდინარე დნესტრის მარჯვენა და მარცხენა სანაპიროებზე, 10 კილომეტრის სიგრძის დემილიტარიზებული უსაფრთხოების ზონა შეიქმნა, შემუშავდა ძირითადი პრინციპები, როგორცაა, მოლდოვის რესპუბლიკის სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემა, დნესტრის რეგიონის მარცხენა სანაპიროსათვის სპეციალური სტატუსის მინიჭების საჭიროება და დნესტრისპირეთის რეგიონის მოსახლეობის უფლება, თავად განესაზღვრა საკუთარი მომავალი მოლდოვის რუმინეთთან გაერთიანების შემთხვევაში. შეთანხმების შესრულების კოორდინაციისათვის გაერთიანებული მაკონტროლებელი კომისია (Joint Control Commission (JCC)) შეიქმნა, რომელიც მოლდოვის, დნესტრისპირეთის არაღიარებული მოლდოვური რესპუბლიკისა და რუსეთის ფედერაციის დელაგაციებით იყო დაკომპლექტებული.¹⁰

დნესტრისპირეთის რეგიონში განვითარებულ შეიარაღებულ დაპირისპირებას ათასამდე ადამიანის სიცოცხლე ემსხვერპლა, ხოლო ასი ათას ადამიანს, კონფლიქტის ფონზე, იძულებით გადაადგილება მოუწია.¹¹

სამშვიდობო მოლაპარაკებები და საერთაშორისო ჩართულობა

დნესტრისპირეთის კონფლიქტის მოგვარების საერთაშორისო ფასილიტაციის, რეგიონში უსაფრთხოების შენარჩუნებისა და კონფლიქტის ხელახალი ესკალაციის თავიდან აცილების მიზნით, 1993 წელს, ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) ეგიდით შეიქმნა ეუთოს სპეციალური მისია მოლდოვაში.¹² ეუთოს მისია, წლების განმავლობაში, ხელმძღვანელობს და წარმართავს მხარეთა შეხვედრებს, აქვეყნებს ანგარიშებსა და ანალიტიკურ დოკუმენტებს რეგიონში არსებულ მწვავე საკითხებთან დაკავშირებით.

1990-იანი წლების შეიარაღებული მოქმედებებისა და საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ, ევროკავშირმა პოსტსაბჭოთა კონფლიქტურ რეგიონებში უსაფრთხოების და მშვიდობის შენარჩუნებისათვის, რესურსების მობილიზება დაიწყო. საერთაშორისო საზოგადოების ძირითადი აქტივობები დნესტრისპირეთის რეგიონში ადგილობრივ დონეზე ნდობის მშენებლობას მიემართება, მათ შორის, სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებას, რაც მნიშვნელოვანი მხარდაჭერაა იქ მომუშავე საერთაშორისო ორგანიზაციებისათვის. საერთაშორისო სამშვიდობო მოლაპარაკებების პარალელურად, რეგიონის გასაძლიერებლად, ევროკავშირმა განახორციელა შემდეგი ინიციატივები: ევროპის სამეზობლო პოლიტიკა (ENP)

⁹ იქვე.

¹⁰ The Transnistrian Conflict: 30 years searching for settlement., SCEEUS Report on Human Rights and Security N.4., 2. 2021

¹¹ Thomas de Vaal, Uncertain Grounds, 39.

¹² CSCE Mission to Republic of Moldova., CSCE/19-CSO/., Journal N., Annex 3., 1993
[<https://www.osce.org/files/f/documents/6/0/41137.pdf>]

(2003), ევროპული სასაზღვრო დახმარების მისია მოლდოვასა და უკრაინაში (EUBAM) (2005) და აღმოსავლეთ პარტნიორობა (EaP) (2009).¹³

2005 წლიდან, 5 + 2 მოლაპარაკებების პროცესი დაიწყო, სადაც მხარეებად ჩართულები არიან მოლდოვა, დნესტრისპირეთის არაღიარებული მოლდოვური რესპუბლიკა და რუსეთის ფედერაცია, ხოლო მედიატორებად, უკრაინა და ეუთო. პროცესს ორი სადამკვირვებლო აქტორი ჰყავს ევროკავშირისა და აშშ-ის სახით. მოლაპარაკებების ფარგლებში, ბევრ სხვა თემასთან ერთად, გათვალისწინებულია მდინარე დნესტრის მარჯვენა და მარცხენა სანაპიროებს შორის გადაადგილების თავისუფლებისა და დნესტრისპირეთის რეგიონში საერთაშორისო მიმოსვლასთან დაკავშირებული საკითხები. აღსანიშნავია, რომ ეს ტერიტორია, სხვა არაღიარებული სახელმწიფოებისგან განსხვავებით, უფრო მეტად არის გახსნილი საერთაშორისო საზოგადოებისათვის.¹⁴

2006 წელს, EUBAM შექმნის შემდგომ, რუსეთმა გააჩერა მოლაპარაკებების პროცესი და 2012 წლამდე არ აღუდგენია, თუმცა 2016 წლიდან პროცესი კვლავ გააქტიურდა.¹⁵ 2016 წელს, მოლაპარაკებებს დაემატა ბერლინის პაკეტი, რომელმაც რეალური ამოქმედება 2017-2018 წლებში დაიწყო.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო შეხვედრა 2019 წელს გაიმართა, რასაც მოჰყვა 2020-2021 წლების საარჩევნო პერიოდი მოლდოვაში. მისი რიტორიკაც, მოლაპარაკებების პროცესში მოლდოვის ინტერესების მეტად გათვალისწინებასთან დაკავშირებით, ბევრად უფრო მკაცრი გახდა.¹⁶ უკრაინის ომის დაწყების შემდგომ, მოლაპარაკებების პროცესი ფაქტობრივად უმოქმედოა და კიშინოვი ყველა შესაძლო დიპლომატიურ რესურსს იყენებს სამშვიდობო მოლაპარაკებების სხვა ფორმატში გადასასვლელად.¹⁷

2023 წლის თებერვალში, მოლდოვამ წარადგინა სამთავრობო პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც პრიორიტეტი ენიჭება დნესტრისპირეთის ტერიტორიის დემილიტარიზაციის, მოლდოვის სრული სუვერენიტეტის აღდგენისა და ევროპასთან ინტეგრაციის პროგრამის მოლდოვის სრულ ტერიტორიაზე, მათ შორის დნესტრისპირეთის რეგიონში ამოქმედების საკითხებს. მოლდოვამ ასევე გამოუცხადა მხარდაჭერა ეუთოს მისიის მიერ დნესტრისპირეთის რეგიონში ადამიანის უფლებების დაცვისათვის გადადგმულ ნაბიჯებს. მოლდოვის ხელისუფლებამ განაცხადა, რომ გეგმავს გააგრძელოს ტირასპოლთან პირდაპირი, 1+1 დიალოგი მდინარე დნესტრის მარჯვენა და მარცხენა სანაპიროებზე მცხოვრები მოსახლეობის ინტერესების მხარდასაჭერად, სტაბილურობის შენარჩუნებისა და ინციდენტების თავიდან აცილების

¹³ Khalilzada J., The EU's Peacebuilding in Moldova: analysis of the EUBAM as a conflict prevention and peacebuilding strategy in Moldova-Transnistria conflict., 2022., 129.

¹⁴ Transnistrian Conflict, OSCE, 2 ხელმისაწვდომი: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/3/42308.pdf>

¹⁵ Vladimir Socor, Russo-Ukrainian War should doom the 5+2 negotiations, 2023, January, part 1-2 <https://jamestown.org/program/russo-ukrainian-war-should-doom-the-52-negotiations-on-transnistria-part-one/>

¹⁶ Vladimir Socor, Russo-Ukrainian War should doom the 5+2 negotiations, 2023, January, part 1-2 <https://jamestown.org/program/russo-ukrainian-war-should-doom-the-52-negotiations-on-transnistria-part-one/>

¹⁷ იქვე.

მიზნით, ორმხრივი დიალოგის ფორმატში აწარმოოს მოლაპარაკებები, 5+2 პროცესის მონაწილეებთან. ასევე, წახალისოს გადაადგილების თავისუფლების საკითხი, კულტურათა დაახლოებისა და საზოგადოების ინტეგრაციის მიზნებისათვის.¹⁸

მიმოსვლის რეჟიმთან დაკავშირებული პოლიტიკის დინამიკა

დნესტრისპირეთის რეგიონში მარცხენა და მარჯვენა სანაპიროებს შორის გადაადგილების დარეგულირების საკითხი, ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმების პუნქტებშიც იყო ასახული.¹⁹ პოლიტიკური დიალოგის რეჟიმი და კონკრეტულ საკითხებზე მსჯელობის ფორმატი, რომელიც მხარეებს შორის ყოველთვის იყო შენარჩუნებული, ასევე ამარტივებდა გადაადგილების თავისუფლებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე დიალოგის წარმართვას.²⁰

2005 წლიდან, 5+2 მოლაპარაკებების პროცესის პარალელურად, რეგიონში თოთხმეტი გამშვები პუნქტი შეიქმნა, ხოლო 2014 წელს ექვსი გამშვები პუნქტი დაემატა.²¹ 2014 წელს ევროკავშირთან დადებული ასოცირების ხელშეკრულება ორმხრივ ვალდებულებებს ითვალისწინებს, სადაც მოლდოვის მოქალაქეების ევროკავშირში უვიზო მიმოსვლის სანაცვლოდ, მოლდოვა ვალდებულია გააძლიეროს საიმიგრაციო კონტროლი მთელ ტერიტორიაზე, მათ შორის, დნესტრისპირეთის რეგიონში. არალეგალური საზღვრის კონტროლს ევროკავშირის სასაზღვრო დახმარების მისიის (EUBAM) მანდატის ფარგლებში გადადგმული ნაბიჯებიც აადვილებს.²² EUBAM მისია 2005 წელს უკრაინასა და მოლდოვას შორის სასაზღვრო კონტროლის, მათ შორის, დნესტრისპირეთის დე ფაქტო საზღვრის კონტროლის მიზნებისათვის შეიქმნა. მიუხედავად იმისა, რომ ამ მისიის მანდატი არ მოიცავს ადამიანის უფლებების დაცვას და ძირითადად უკანონო მიგრაციისა და 2015 წლიდან ასევე, ტრეფიკინგის აღმოფხვრის მიზანს ემსახურება, EUBAM-ი, ირიბად, მაინც ეხმარება ადამიანის უფლებების ზოგად გაუმჯობესებასაც. სასაზღვრო კონტროლმა ასევე შეამცირა კონტრაბანდასთან დაკავშირებული დანაშაულები და გააუმჯობესა ევროკავშირის, ტირასპოლსა და კიშინოვს შორის თანამშრომლობა.²³

2016 წელს, 5+2 მოლაპარაკებებს დაემატა ბერლინის პაკეტი, რომელმაც რეალური ამოქმედება დაიწყო 2017-2018 წლებში. ბერლინის პაკეტმა გადაადგილების თავისუფლებასთან

---

¹⁸ Socor Vladimir., Moldova Extricates from Russian-Dominated Process on Negotiations on Transnistria., Eurasia Daily Monitor., Volume 20., Issue 33., 2023 [access at: <https://jamestown.org/program/moldova-extricates-from-russian-dominated-process-of-negotiations-on-transnistria-part-one/>]

¹⁹ The Transnistrian Conflict: 30 years searching for settlement., SCEEUS Report on Human Rights and Security N.4.,

²⁰ იქვე.

²¹ Republic of Moldova's Policies in the Context of Liberalization of Regime of The Visa Regime with the EU – the Impact on the Migration Process., Natalia PUTINĂ., 2017., p.119, ხელმისაწვდომია: https://socioumane.uoradea.ro/vechi/socioumane.ro/blog/monnet/events/international-conference/materials/Brie_The%20Role.pd

²² Republic of Moldova's Policies in the Context of Liberalization of Regime of The Visa Regime with the EU – the Impact on the Migration Process., Natalia PUTINĂ., 2017., p.119 https://socioumane.uoradea.ro/vechi/socioumane.ro/blog/monnet/events/international-conference/materials/Brie_The%20Role.pd

დაკავშირებული სიტუაცია რადიკალურად შეცვალა და დნესტრისპირეთის რეგიონი ევროკავშირის დაახლოვა. ბერლინის პაკეტი გულისხმობდა 5+2 მოლაპარაკებებში რამდენიმე პუნქტის დამატებას, მათ შორის, ხიდის რეაბილიტაციას, რომლითაც მოსახლეობა მოლდოვის კონტროლირებად ტერიტორიაზე გადადის.²⁴ ამავე მოლაპარაკებების შედეგად, შესაძლებელი გახდა დნესტრისპირეთში მცხოვრები პირების მანქანებისთვის იმგვარი ნომრების მინიჭება, რაც მათ ევროკავშირის ტერიტორიაზე გადაადგილების შესაძლებლობას მისცემდა.²⁵ 2018 წელს დნესტრისპირეთიდან ავტომობილების გადაადგილებისათვის, ტირასპოლსა და რიბნიცაში გაერთიანებული სარეგისტრაციო ოფისები გაიხსნა, სადაც ავტომობილების რეგისტრაცია ნეიტრალური დიზაინის სანომრე ნიშნებითა და მოლდოვური სტიკერებით ხდება. სანომრე ნიშნები (plates) საგზაო მოძრაობის შესახებ ვენის კონვენციის სტანდარტებს შეესაბამება.

COVID-19 პანდემიის დროს, გადაადგილების თავისუფლება, *დე ფაქტო* ორგანოების მხრიდან, გარკვეულწილად შეიზღუდა დნესტრისპირეთის რეგიონშიც. კერძოდ, „დნესტრისპირეთის მოქალაქეობის“ არმქონე პირებისათვის საზღვარზე არსებული გამშვები პუნქტები ეტაპობრივად და ცალმხრივად ჩაიკეტა. პირის ტერიტორიაზე შესვლა ელექტრონულ ბარათებთან ერთად საპოლიციო სადგურზე უნდა დადასტურებულყო.²⁶ ამავე დროს, მოლდოვის რესპუბლიკას შეზღუდვები არ დაუწესებია და ჰუმანიტარული დახმარების უფრო მეტად გაფართოებას ცდილობდა.²⁷ საზღვართან დაწესებულმა შეზღუდვებმა უარყოფითი გავლენა მოახდინა დნესტრისპირეთის შიგნით საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე. პანდემიის პირობებში გართულდა მედიცინის მუშაკების გადაადგილება, რეგიონში სამედიცინო ინვენტარის შეტანა. *დე ფაქტო* ხელისუფლება საზღვარს კეტავდა არა მხოლოდ მოლდოვის კონტროლირებად ტერიტორიასთან, არამედ უკრაინასთანაც, რამაც ათასობით ხანდაზმულს, რომელიც პენსიას რუსეთის ფედერაციისგან იღებდა, ხელი შეუშალა, პენსიით ესარგებლა.²⁸

გამშვებ პუნქტებზე არსებული მდგომარეობა

უსაფრთხოების ზონისა და დნესტრისპირეთში წესრიგის დასამყარებლად, რეგიონში გაერთიანებული მაკონტროლებელი კომისიის მანდატის ქვეშ (JCC) განლაგებული მშვიდობისმყოფელებიდან 375 - რუსეთის ფედერაციიდან, 296 - მოლდოვიდან, ხოლო 336 დნესტრისპირეთიდანაა. 10 სამხედრო დამკვირვებელია უკრაინიდან.²⁹ თუმცა მხარეებს შორის შეთანხმება ბევრ საკითხზე დღემდე რთულად მიმდინარეობს, უსაფრთხოების ზონის

²⁴ Thomas De Vaal, Uncertain Ground, 45.

²⁵ Socor Vladimir., Moldova Extricates From Russian-Dominated Process o Negotiations on Transnistria., Eurasia Daily Monitor., Volume 20., Issue 33., 2023 [access at: <https://jamestown.org/program/moldova-extricates-from-russian-dominated-process-of-negotiations-on-transnistria-part-one/>]

²⁶ იქვე.

²⁷ The impact of COVID on the conflicts on EU eastern neighborhood., European View., p.98.

[ხელმისაწვდომია: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1781685821999848>]

²⁸ იქვე. 97

²⁹ Victoria Rosa., 30 years searching for Settlement, SCEEUS, 2012.12.

რეჟიმი კი სისტემურად ირღვევა, განსაკუთრებით დნესტრისპირელი სამხედროებისა და რუსული სამხედრო კონტინგენტის მხრიდან.

მოლდოვის სახელმწიფო არ აღიარებს დნესტრისპირეთთან საზღვრის არსებობას. შესაბამისად, ადმინისტრაციულ სასაზღვრო ზოლში დაწესებული კონტროლი, მხოლოდ *დე ფაქტო* ორგანოების მხრიდან მიმდინარეობს. *დე ფაქტო* ხელისუფლება არ აწესებს სავიზო რეჟიმს. საზღვრის კვეთა გამშვებ პუნქტებთან დამონტაჟებული საიმიგრაციო ბარათის შევსებით არის შესაძლებელი. დნესტრისპირეთის ტერიტორიაზე შესვლისა და გასვლის წესები დარეგულირებულია დნესტრისპირეთის მოლდოვური რესპუბლიკის „უცხო ქვეყნის მოქალაქეების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ კანონით.³⁰

კანონის მიხედვით, საზღვრის კვეთის დროს პირმა უნდა წარმოადგინოს ნებისმიერი ქვეყნის მოქალაქეობის დამადასტურებელი პასპორტი, პირადობის მოწმობა, მოქალაქეობის არმქონე პირის სტატუსი ან PMR-ის ბინადრობის მოწმობა.³¹ დოკუმენტების ვალიდურობის დადასტურების შემდეგ, პირი შემოწმებას საიმიგრაციო საკონტროლო პოსტზე გადის, სადაც ის საიმიგრაციო ბარათს ავსებს. ამ პროცედურების გავლის შემდეგ კი, პირი ელექტრონულ ბაზაში ტვირთავს მონაცემებს და უგზავნის PMR-ის საიმიგრაციო სამინისტროს, რომელიც მას უბრუნებს მეორე საიმიგრაციო ბარათს ტერიტორიიდან გასვლის თარიღის მითითებით. უცხო ქვეყნის მოქალაქე, რომელმაც საიმიგრაციო ბარათი მიიღო, ვალდებულია 24 საათის განმავლობაში დარეგისტრირდეს საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით და შინაგან საქმეთა ორგანოებს შეატყობინოს ამის შესახებ.³²

ნებისმიერი ქვეყნის მოქალაქეს (ითვლება მოლდოვაც) პირადობის მოწმობით შეუძლია გადაკვეთოს საზღვარი, საიმიგრაციო ბარათის ელექტრონულად შევსების შემდგომ მას უფლება ენიჭება 45 დღის განმავლობაში იმყოფებოდეს დნესტრისპირეთის ტერიტორიაზე. მოთხოვნის შემთხვევაში, შესაძლებელია დღეების გახანგრძლივებაც. ამასთან ერთად, პირს, შესაბამისი *დე ფაქტო* უწყებების მიერ გამოცემული აქტის საფუძველზე, შესაძლებელია უარი ეთქვას ტერიტორიაზე შემოსვლაზე. უცხო ქვეყნის მოქალაქეებს (არამოლდოველებს) შეუძლიათ დნესტრისპირეთის ტერიტორიაზე შესვლა, თუმცა მათი კონტროლი უფრო რთულად მიმდინარეობს. *დე ფაქტო* კანონების შესაბამისად, საზღვრის კვეთისას უცხო ქვეყნის მოქალაქედ მიიჩნევა ყველა, ვისაც არ აქვს დნესტრისპირეთის მოლდოვური რესპუბლიკის პასპორტი.³³

ამ რეგულაციებიდან გამომდინარე, გამშვებ პუნქტებზე ყოველდღიური მიმოსვლა სხვა პოსტსაბჭოთა გაყინულ კონფლიქტებთან შედარებით უფრო თავისუფალია, ადამიანებს

³⁰ დნესტრისპირეთის მოლდოვური რესპუბლიკის კანონი უცხო ქვეყნის მოქალაქეების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ და ტერიტორიაზე მიმოსვლის წესის შესახებ (დე ფაქტო) <http://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=44010>

³¹ იქვე.

³² იქვე.

³³ დნესტრისპირეთის მოლდოვური რესპუბლიკის კანონი მოქალაქეობის შესახებ (დე ფაქტო) [ხელმისაწვდომია: <http://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=62610>]

გადაადგილება შეუძლიათ გამყოფ ხაზს მიღმა.³⁴ თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ მიმოსვლის რეჟიმი მკაცრი არ არის, რეგიონში არასტაბილური პოლიტიკური მდგომარეობა დროდადრო მიმოსვლის თავისუფლებაზეც აისახება ხოლმე.

აღმოსავლეთ ევროპის სწავლებისათვის სტოკჰოლმის ცენტრის (SCEEUS) 2021 წლის ანგარიშის თანახმად, უსაფრთხოების ზონაში გაიზარდა დნესტრისპირელი, ე.წ. სასაზღვრო დაცვის წარმომადგენელთა რიცხვი, რომლებიც ხელს უშლიან ინდივიდებისა და საქონლის თავისუფალ გადაადგილებას. ეს საკითხი პოლიტიკური მოლაპარაკებების დონეზე არ განიხილება, რადგან რუსეთის ფედერაცია, სხვადასხვა მიზეზის გამო, მას გამიზნულად აგდებს დღის წესრიგიდან. ასევე, კრიტიკულია დარღვევები გატაცებებისა და უკანანო დაკავებების მიმართულებით და ტერიტორიაზე ტირასპოლის ნახევრად რეგულარული დანაყოფის, ე.წ. Operative Group of Russian Forces (OGRF)-ს ოპერირება.³⁵

2016-2021 წლებში დნესტრისპირეთის *დე ფაქტო* ხელისუფლებამ გაამკაცრა სასაზღვრო კონტროლი. რეპრესიული ღონისძიებები კონკრეტული პირებისა თუ ორგანიზაციების შემოუშვებლობასთან დაკავშირებით ახსნა-განმარტების გარეშე განხორციელდა. მაგალითად, 2015 წლიდან რეგიონში ვერ შევიდა Promo-LEX ასოციაცია, რადგან უსაფრთხოების სამსახურის თქმით, რეგიონში სიტუაციის დესტაბილიზაციის საფრთხეს ქმნიდა.³⁶ Promo-LEX ასოციაცია ადამიანის უფლებების საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციაა, რომელიც ზედამხედველობას უწევს ადამიანის უფლებების დაცვას, აკვირდება დემოკრატიული პროცესების განვითარებას და ეხმარება სამოქალაქო საზოგადოების გაძლიერებას მოლდოვის ტერიტორიაზე, მათ შორის, დნესტრისპირეთის რეგიონში.

ევროპის პარლამენტის საგარეო პოლიტიკის გენერალური დირექტორატის 2016 წლის კვლევის დოკუმენტში ასევე აღნიშნულია, რომ გადაადგილების თავისუფლების საკითხი იმ დროისთვის მძიმედ იდგა. მოლდოვის რესპუბლიკის მოქალაქეებს საზღვრის კვეთა ევრძალებოდათ ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე. მოლდოვის მხრიდან ამის აღკვეთა შეუძლებელი იყო, რადგან დნესტრისპირეთის მიერ შედგენილ აკრძალულ სიაზე ხელი არ მიუწვდებოდათ. ამავ კვლევის დოკუმენტში აღნიშნულია ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც მოლდოვის მოქალაქეებმა ვერ შეძლეს დნეპრის მარცხენა სანაპიროდან მარჯვენაზე, ანუ მოლდოვის არაკონტროლირებად ტერიტორიაზე შესვლა, სადაც ისინი ცხოვრობდნენ. ყურადღება მახვილდება იმაზეც, რომ მოლდოვას მინიმალური ინსტიტუციური

Thomas De Vaal. Uncertain Ground -Engaging With Europe’s De Facto States and Breakaway Territories, Carnegie Europe, 2018, 35.³⁵ იქვე.

³⁵ იქვე.

³⁶ Republic of Moldova, 3rd cycle of Universal Periodic Review, United Nations Human Rights Council, 2021.

თანამშრომლობა აქვს დე ფაქტო ხელისუფლებასთან, რადგან ამგვარმა თანამშრომლობამ, შესაძლოა, მოლდოვის არაღიარების პოლიტიკაზე უარყოფითად იმოქმედოს.³⁷

აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის 2022 წლის ანგარიშის მიხედვით, დე ფაქტო ორგანოები კვლავაც განაგრძობენ რეგიონში მიმოსვლის შეზღუდვას. 2022 წლის აპრილში დამატებითი გამშვები პუნქტები გაიხსნა, დე ფაქტო საპოლიციო ორგანოებმაც, კიდევ უფრო გააძლიერეს კონტროლი. ამასთან ერთად, ე.წ. შიდა სასაზღვრო ზოლის კვეთის გამარტივებული პროცედურები აღდგომის დასვენებისა და დიპლომატიური მისიებისთვის გაუქმდა. მიუხედავად იმისა, რომ მოლდოვა გმობს დნესტრისპირეთის გადაწყვეტილებებს გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვასთან დაკავშირებით და აქტიურად აყენებს ამ საკითხს მოლაპარაკებების მაგიდასთან, დნესტრისპირეთის დე ფაქტო ხელისუფლება ამ მიმართულებით მოლდოვასთან ჯერჯერობით არ თანამშრომლობს. 2022 წლის ივლისის მდგომარეობით, ეუთოს მისია, რეგიონში გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვის ფაქტებს ადასტურებს.³⁸

მოქალაქეობის მინიჭების საკითხი

მოლდოვის კანონმდებლობის თანახმად, დნესტრისპირეთის რეგიონში მცხოვრები მოსახლეობისათვის მოქალაქეობის მინიჭება წერილობითი განცხადებისა და სამოქალაქო დოკუმენტის წარდგენის საფუძველზე ხდება.³⁹ მოლდოვის მიერ ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის და ევროკავშირის წიაღში უვიზო მიმოსვლის წესის შემდეგ, რეგიონში მცხოვრები მოსახლეობისათვის მოლდოვის პასპორტების ფლობა გადაადგილების თვალსაზრისით, კიდევ უფრო მომგებიანი გახდა, შესაბამისად, 2014 წლიდან, მოლდოვური პასპორტების მსურველთა რიცხვი გაიზარდა და 300 ათას ადამიანს შეადგენდა.⁴⁰ აღსანიშნავია, რომ 2015 წელს რეფორმა გატარდა რუმინულ კანონში, რის შედეგადაც დნესტრისპირეთის რეგიონის მოსახლეობას მიენიჭა რუმინული მოქალაქეობის მოთხოვნის უფლება.⁴¹ მოლდოვის საჯარო სერვისების სააგენტოს 2023 წლის ოფიციალური სტატისტიკის მიხედვით, დნესტრისპირეთის რეგიონში 362, 926 პირია დარეგისტრირებული. აქედან, 353, 877 პირს მოლდოვის მოქალაქეობა აქვს, 331, 321 პირს - მოლდოვური პასპორტი, ხოლო 295, 505 პირს მხოლოდ მოლდოვის რესპუბლიკის შიგნით მოქმედი საიდენტიფიკაციო დოკუმენტი გააჩნია.⁴² ასევე დიდია რუსეთის ფედერაციის გავლენა რეგიონში. მოლდოვის მცდელობის მიუხედავად, არ იფუნქციონირებს რუსეთის საკონსულომ, ის ტირასპოლში მაინც

³⁷ [Frozen Conflicts of the EU's Eastern Neighbourhood and their impact on the respect of human rights., Police Department Study., 2016., p.17 [ხელმისაწვდომია:[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2016\)578001](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2016)578001)]

³⁸ Moldova 2022 Human Rights Report., US State Departments., 2022.

³⁹ 28 აპრილის 2023 წლის ოფიციალური განცხადება, მოლდოვის რესპუბლიკის მთავრობა [ხელმისაწვდომია: <https://gov.md/ro/content/aproape-354-de-mii-de-locuitori-din-regiunea-transnistreana-detin-cetatenia-republicii?fbclid=IwAR1NU9tqQNINpY9jiRptbF70b4H7kDqgfjyHTrgnn8aGac6vWJ0KE27W4V8>]

⁴⁰ Passportization in Transnistria., Sbar.[ხელმისაწვდომია:<https://cbap.cz/archiv/4657#ftn16>]

⁴¹ იქვე.

⁴² 28 აპრილის 2023 წლის ოფიციალური განცხადება, მოლდოვის რესპუბლიკის მთავრობა [ხელმისაწვდომია: <https://gov.md/ro/content/aproape-354-de-mii-de-locuitori-din-regiunea-transnistreana-detin-cetatenia-republicii?fbclid=IwAR1NU9tqQNINpY9jiRptbF70b4H7kDqgfjyHTrgnn8aGac6vWJ0KE27W4V8>]

გაცემს რუსეთის პასპორტებს. 2022 წლის მონაცემებით, 20 000 ადამიანი იდგა რუსული პასპორტის განახლების რიგში, ხოლო 60 000-ს მოქალაქეობის მიღება სურდა.⁴³

აღსანიშნავია, რომ სამშვიდობო მოლაპარაკებების ან კონფლიქტურ რეგიონში სიტუაციის ნეიტრალიზაციის მიზნით, მოლდოვა შედარებით რბილ პოლიტიკას ატარებს, რაც ასევე ჩანს 2005 წელს მიღებულ კანონში მდინარე ნისტრუს მარცხენა სანაპიროზე არსებული დასახლების (ტრანსდნისტრია) სპეციალური სამართლებრივი სტატუსის შესახებ. 2009 წელს ვენეციის კომისიამ ეს კანონი შეადარა საქართველოს კანონს ოკუპირებული ტერიტორიების შესახებ. ვენეციის კომისიის დასკვნაში აღნიშნულია, რომ საქართველოს კანონისგან განსხვავებით, მოლდოვის კანონს არ აქვს სადამსჯელო ხასიათი, ის კონფლიქტის მოგვარების კონტექსტში ნდობის აღდგენის ელემენტს წარმოადგენს და სეპარატისტულ რეჟიმს სპეციალურ ავტონომიურ სტატუსს ანიჭებს მოლდოვის რესპუბლიკის შემადგენლობაში.⁴⁴ კანონი არ აწესებს შეზღუდვებს მის კონტროლს მიღმა არსებულ ტერიტორიაზე ურთიერთობების და მიმოსვლის დასარეგულირებლად, არამედ ადგენს მის სპეციალურ სამართლებრივ სტატუსს მოლდოვის იურისდიქციაში დაბრუნების შემდგომ, მას მერე, რაც მისი დემილიტარიზაცია მოხდება რუსული ჯარისგან. კანონი ტრანსდნისტრიას ავტონომიურ სტატუსს ანიჭებს და განსაზღვრავს მთელ რიგ უფლებამოსილებებს და წესებს მმართველობასთან დაკავშირებით. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მოლდოვას უფრო რბილი მიდგომები აქვს დნესტრისპირეთის რეგიონთან მიმართებით, მიუხედავად იმისა, რომ არაღიარების პოლიტიკას ისიც იცავს, თუმცა უნდა აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ დნესტრისპირეთის დამოუკიდებლობას არც რუსეთის ფედერაცია აღიარებს, და, ამ მხრივ, საქართველოსა და მოლდოვას შორის პოლიტიკური მოცემულობა განსხვავებულია.

დღესდღეობით, რეგიონში მიმოსვლისათვის ყველა რამდენიმე მოქალაქეობით სარგებლობს. მოქალაქეობის შესახებ PMR-ის დე ფაქტო კანონი ითვალისწინებს ორმაგ მოქალაქეობასაც, სადაც სხვა ქვეყნის მოქალაქეობის შემთხვევაში, პირს არ ერთმევა დნესტრისპირეთის ე.წ. მოქალაქეობა.⁴⁵ რეგიონში მცხოვრებ მოსახლეობას, როგორც წესი, რამდენიმე პასპორტი აქვს, რომელთა შორის მოლდოვურის, დნესტრისპირულის და რუსულის გარდა, რუმინულიცაა.

საერთაშორისო გადაადგილება დნესტრისპირეთიდან

დნესტრისპირეთის რეგიონის მოსახლეობას საერთაშორისო საზღვრის კვეთა მხოლოდ კიშინოვის აეროპორტით შეუძლია. რუსეთ-უკრაინის ომის ფონზე, უკრაინამ 2022 წელს, დნესტრისპირეთთან საზღვარი ჩაკეტა. 2022 წლის აგვისტოდან, მოლდოვამ კიშინოვის

⁴³ 60 000 ბინადარი ელოდება რუსულ პასპორტს დნესტრისპირეთში., რადიო თავისუფლება., 19 ივლისი., 2022 [ხელმისაწვდომია: https://moldova.europalibera.org/a/peste-60-000-de-locuitori-ai-regiunii-transnistrene-stau-la-coad%C4%83-dup%C4%83-cet%C4%83%C8%9Benia-rus%C4%83-/31950143.html?fbclid=IwAR2WYyd10-tfnnuE82-lzlgqNHVD8gA2qYsDT858RGoexUb_2gBipyLkJfA]

⁴⁴ თეონა ფირანიშვილი, ოკუპირებული ტერიტორიების შესახებ კანონის შეფასება უფლებრივი და ჰუმანიტარული პერსპექტივით, სოციალური სამართლიანობის ცენტრი, 2020, 6.

⁴⁵ დნესტრისპირეთის მოლდოვური რესპუბლიკის კანონი მოქალაქეობის შესახებ (დე ფაქტო) [ხელმისაწვდომია: <http://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=62610>]

აეროპორტისათვის შეტყობინება-ნებართვის გაცემის მექანიზმი აამოქმედა. მექანიზმი მხოლოდ დნესტრისპირეთის დე ფაქტო რესპუბლიკის თანამდებობებზე მყოფ პირებზე ვრცელდება, რომელთაც საქმიანი ვიზიტის ფარგლებში უწევთ საერთაშორისო გადაადგილება. მოლდოვის ხელისუფლება აცხადებს, რომ ახალი მექანიზმის მიზანი არ არის გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვა და ის რუსეთის მიერ უკრაინაში ომის დაწყების პასუხი იყო.⁴⁶

ერთდროულად რამდენიმე პასპორტით სარგებლობის პრაქტიკული შესაძლებლობა, დნესტრისპირეთში მცხოვრები მოსახლეობისათვის საერთაშორისო საზღვრის კვეთას ამარტივებს, განსაკუთრებით, ევროკავშირის ტერიტორიაზე, ასოცირების ხელშეკრულების შემდეგ, რაც მოლდოვასა და ევროკავშირს შორის თავისუფალი სავიზო მიმოსვლა დაწესდა და დნესტრისპირეთში მოთხოვნა მოლდოვის პასპორტების აღებაზე გაიზარდა.⁴⁷ აღსანიშნავია, რომ დნესტრისპირეთის რეგიონში, საქართველოსა და უკრაინის კონფლიქტურ რეგიონებთან შედარებით, ევროკავშირის პოლიტიკა ნაკლებად ხისტია. ევროკომისიის 2022 წლის გადაწყვეტილება აფხაზეთის, სამხრეთ ოსეთის, დონეცკისა და ლუჰანსკის რეგიონებში გამოცემული რუსული პასპორტების არალიარებასთან დაკავშირებით, დნესტრისპირეთზე არ ვრცელდება.⁴⁸

ადამიანის უფლებების დარღვევებზე ორგანიზაციების მიერ გამოთქმული მოსაზრებები

სხვადასხვა ორგანიზაციები წლების განმავლობაში აკვირდებოდნენ დნესტრისპირეთში ადამიანის უფლებათა მდგომარეობას, მათ შორის, სიტუაციას გამშვებ პუნქტებზე გადაადგილების თავისუფლების თვალსაზრისით. Freedom House 2016 წლის ანგარიშში აღნიშნავს, რომ გამშვებ პუნქტებთან მყოფი დე ფაქტო უწყებების წარმომადგენლები, მგზავრებს ხშირად აკავებენ და კითხავენ. ზოგ შემთხვევაში, გამშვებ პუნქტზე გადასვლის სანაცვლოდ, ფულს ან საქონელს ითხოვენ.⁴⁹

აშშ სახელმწიფო დეპარტამენტის 2022 წლის ანგარიშის მიხედვით, დნესტრისპირეთის რეგიონში ხშირია ადამიანის უფლებათა დარღვევის შემთხვევები საზოგადოების ცხოვრების თითქმის ყველა მიმართულებით, მათ შორის, იძულებით გაუჩინარების, უკანონო დაკავებებისა და გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვის ფაქტები.⁵⁰

⁴⁶ Moldova bans work trips by officials from Breakaway regions., BIRN., 1 august 2022., [https://balkaninsight.com/2022/08/12/moldova-bans-work-trips-by-officials-from-breakaway-transnistria/]

⁴⁷ Country Policy and Information Note: Moldova: Human Rights in Transnistria., p. 31. <https://www.refworld.org/pdfid/59439c794.pdf>

⁴⁸ Decision of the European Parliament and the Council., 2022/0274 (COD)., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0662>

⁴⁹ Country Policy and Information Note: Moldova: Human Rights in Transnistria., p. 31. <https://www.refworld.org/pdfid/59439c794.pdf>

⁵⁰ Moldova 2022 human rights report., US State Department., 2.

მიუხედავად იმისა, რომ დე ფაქტო ორგანოები იძიებენ ადამიანის უფლებათა დარღვევის ფაქტებს, ისინი არ ასამართლებენ პირებს, რომლებსაც კორუფციულ გარიგებებში მონაწილეობა და სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს ადამიანის უფლებების დარღვევის ფაქტები უდასტურდებათ. დაუსჯელობა რეგიონის შიგნით დიდი პრობლემაა.⁵¹

Promo-LEX ანგარიშის მიხედვით, უკრაინის ომის შემდგომ, დე ფაქტო ხელისუფლების წარმომადგენლების საზღვარზე გადაადგილება გამკაცრდა. 2022 წლის აგვისტოდან, ლიდერებს მოლდოვის საერთაშორისო საზღვრის კვეთა მხოლოდ რეინტეგრაციის პოლიტიკის ბიუროს ნებართვის საფუძველზე შეუძლიათ. ბიურომ სახელმწიფო საზღვრის კვეთასთან დაკავშირებით ახალი მექანიზმი ამოქმედდა, რომელიც ასევე გულისხმობს კიშინოვის საერთაშორისო აეროპორტით სარგებლობასაც. თუმცა ამ მექანიზმის მოქმედება სათუაო, რადგან ტირასპოლი მოსკოვში ვიზიტებს განაგრძობს.⁵² ბოლო პერიოდში ტირასპოლსა და მოსკოვს შორის შეხვედრების მთავარი თემები რუსეთთან რეგიონის სხვადასხვა მიმართულებით დაახლოებაა, მათ შორის, მოლაპარაკებები მიმდინარეობს რუსული პასპორტების გაცემასთან დაკავშირებით.⁵³ გარდა ამისა, დნესტრისპირეთის მიერ გამშვები პუნქტების არალეგალურმა დამატებამ, ტვირთისა და პირთა შეუფერხებელი გადაადგილების თვალსაზრისით, ბევრი გართულება გამოიწვია, მათ შორის, საფრთხე შეუქმნა ადამიანთა სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას. სამხედრო შენაერთებით გამაგრებული პუნქტები ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმების პირობებს არ ეხმიანება და ხელს უშლის შეთანხმებით გარანტირებულ გადაადგილების თავისუფლებას. ამავე ინფორმაციას ადასტურებს ეუთოს მისიაც.⁵⁴

შეჯამება

ამ გამოცდილების ანალიზისას ნათელი ხდება, რომ მოლდოვის ნაკლებად მკაცრი არალიარების პოლიტიკის პირობებში, მიმოსვლის რეჟიმი უფრო მარტივი და მოქნილია, ვიდრე საქართველოს კონტექსტში, თუმცა დარღვევების, უკანონო დაკავებების და გადაადგილების თავისუფლების შემთხვევების ეპიზოდური პრაქტიკა მოლდოვაშიც არის და ამის შესახებ არაერთი უფლებრივი მონიტორინგის ანგარიში მეტყველებს. მოლაპარაკებების და დიალოგის რეჟიმის არსებობა მოლდოვის ცენტრალურ ხელისუფლებას და დნესტრისპირეთის დე ფაქტო ხელისუფლებას შორის ამ პროცესს ინსტიტუციურ ჩარჩოს სძენს, შესაბამისად არსებობს სივრცე, სადაც გადაადგილების თავისუფლებასთან დაკავშირებული გამოწვევების განხილვა იქნება შესაძლებელი. ცხადია, არაერთი გეოპოლიტიკური თუ სამართლებრივი საკითხის გათვალისწინებით, რომლებიც ამ ორ კონფლიქტურ ვითარებას განასხვავებს, ამ გამოცდილებას საქართველოს კონტექსტის

⁵¹ Moldova 2022 Human Rights Report., US State Department., 2022.

⁵² Promo-LEX Report on Human Rights in the Transnistrian region of the republic of Moldova., 2022., [ხელმისაწვდომია: <https://promolex.md/wp-content/uploads/2022/12/Report-Human-rights-in-the-Transnistrian-region-of-the-Republic-of-Moldova.pdf>]

⁵³ იქვე.

⁵⁴ იქვე.

იდენტურად ვერ აღვიქვამთ, თუმცა კი, მხედველობაშია მისაღები, როდესაც განგრძობადი კონფლიქტების კონტექსტში მიმოსვლის რეჟიმის რეგულირებაზე ვსაუბრობთ.

ბიბლიოგრაფია:

1. Putina N., Republic of Moldova's Policies in the context of liberalization of the regime of the visa regime with the EU –the impact on the migration process., The Role of Intercultural Communication. Adapting Ethnic Groups to the European Union Social Space., edited by Barth K. M.
2. Khalilzada J., The EU's Peacebuilding in Moldova: analysis of the EUBAM as a conflict prevention and peacebuilding strategy in Moldova-Transnistria conflict
3. Grant D. T., Frozen Conflicts, and International Law., Cornell International Law Journal., Volume 50., Number 3., 2017
4. Hammarberg T., Report on Human Rights in the Transnistrian Region of the Republic of Moldova., 2013
5. Shupac M., Even Before the Pandemic, we have been living in isolation
6. Ceasefire Agreement., SC. UN., 1992
7. Transnistrian Conflict., OSCE., 4230
8. Lozka K., Closer together or further apart? The impact of COVID-19 pandemic on the conflicts in the EU's eastern neighborhood., Wilfried Martens Centre for European Studies., vol.20(I) 97-105., 2021
9. Passportisation in Transnistria., CVAR., 2021
10. Vanda Amaro Dias., The EU's post-liberal approach to peace: framing EUBAM's contribution ot the Moldova-Transnistria conflict transformation., European Security., Routledge Taylor and Francis Group., 2012
11. Victoria Rosa., The Transnistrian Conflict: 30 years of Searching for a settlement., Stockholm Centre for Eastern European Studies (SCEEUS) Report., 2021
12. Annual Report., European Union Border Assistance Mission to Moldova., 2022
13. Moldova Human Rights Report., US State Department., 2022
14. Human Rights in the Transnistrian Region., UPR Working Group 40th Session., UN Human Rights Council., Republic of Moldova, 3rd cycle of Universal Periodic Review., 2022
15. Report Human Rights in the Transnistrian region of Republic of Moldova., Promo-LEX Association., 2022
16. Country Policy and Information Note. Moldova: Human Rights in Transnistria., version 1.0., 2017., UK Embassy
17. Study - The frozen conflicts of the EU's Eastern neighbourhoood and their impact on the respect of human rights., Directorate-General for External Policies. Policy Department., European Parliament., 2016

